

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-503-7-12>

**SCIENTIFIC ACTIVITIES OF NATIONAL SCIENTIFIC CENTER
“HON. PROF. M. S. BOKARIUS FORENSIC SCIENCE INSTITUTE”
IN TERMS OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN LEGAL
AND RESEARCH AREA**

**НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО НАУКОВОГО
ЦЕНТРУ «ІНСТИТУТ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ІМ. ЗАСЛ. ПРОФ.
М. С. БОКАРІУСА» В АСПЕКТІ ІНТЕГРАЦІЇ
У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРАВОВИЙ І ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОСТІР**

Spitsyna Hanna Oleksandrivna

*Doctor of Law, Professor,
First Deputy Director
National Scientific Center
“Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic
Science Institute”
Kharkiv, Ukraine*

Спіцина Ганна Олександрівна

*доктор юридичних наук, професор,
перший заступник директора
Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
м. Харків, Україна*

Simakova-Yefremian

Ella Borysivna
*Doctor of Law, Professor,
Deputy Director for Academic Affairs
National Scientific Center
“Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic
Science Institute”,
Kharkiv, Ukraine*

Сімакова-Єфремян

Елла Борисівна
*доктор юридичних наук, професор,
заступник директора
з наукової роботи
Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
м. Харків, Україна*

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України (далі – *ННЦ ICE*) як провідна наукова установа в галузі судової експертизи активно працює над питаннями інтеграції у європейський правовий і дослідницький простір. Налагодження та підтримання міжнародних зв'язків і впровадження міжнародних стандартів у діяльність ННЦ ICE – одна з пріоритетних функцій установи. Мета цього дослідження – проаналізувати діяльність ННЦ ICE на шляху вдосконалення процесу адаптування до міжнародних стандартів.

Науковці ННЦ ICE у відповідних публікаціях акцентують увагу на важливості міжнародної співпраці у судово-експертній діяльності, яку має провадити спеціалізований структурний відділ відповідної установи [1, с. 180], адже міжнародна співпраця – це комплексний

процес, який потребує спеціальних знань і навичок. Фахівці відповідних підрозділів наукових установ мають досконало знати не тільки іноземні мови, а й особливості законодавства різних країн, розумітися на сучасних тенденціях розвитку судової експертизи у світі тощо. Саме таким вимогам повинні відповідати претенденти на посади в підрозділі з міжнародної співпраці ННЦ ІСЕ, оскільки до кола їхніх обов'язків належатимуть і налагодження контактів з колегами з інших країн, і організація міжнародних конференцій, семінарів та стажувань, і участь у спільних наукових дослідженнях. Тут важливим є системний підхід до міжнародної співпраці: розроблення та реалізація стратегії міжнародних зв'язків, координування діяльності всіх підрозділів наукової установи у цьому напрямі, участь у міжнародних угодах і проєктах. Це дає змогу уникнути дублювання зусиль окремих підрозділів та оптимізувати використання ресурсів з метою досягнення ефективних результатів. Безумовно, міжнародна діяльність підвищує престиж установи не тільки в Україні, а й у всьому світі. Активна участь у міжнародних проєктах, організація міжнародних заходів сприяють популяризації досвіду ННЦ ІСЕ, зміцненню його авторитету серед світової наукової спільноти.

Станом на вересень 2024 року чинні договори про співпрацю ННЦ ІСЕ з такими установами й організаціями: Інститут судових експертиз ім. проф. Яна Сехна у Кракові (Польща), Департамент судової експертизи та криміналістики Міністерства внутрішніх справ Грузії, Ризький університет імені Страдіня (латис. *Riga Stradiņš University*), *Panacea Cooperative Research* (Іспанія) та *ARTEC Europe* (Люксембург), Державне бюро судової експертизи Латвійської Республіки, Університет Миколаса Ромеріса (лит. *Mykolo Romerio Universitetas*; Литва), Республіканський Центр судової експертизи ім. Х. Сулайманової при Міністерстві юстиції Республіки Узбекистан, Державна некомерційна організація «Національне бюро експертиз» Національної академії наук Республіки Вірменія, Республіканська державна установа «Центр судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Казахстан», Литовський центр судових експертиз, Інститут права (Литва), Національний центр судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Молдова, Судово-експертний центр поліції Чорногорії, Центральна судово-експертна лабораторія Польщі, Національний інститут судової експертизи Румунії, Естонський інститут судових експертиз та багато інших.

За останні два роки ННЦ ІСЕ взяв участь у двох міжнародних проєктах: українсько-латвійському «*Open Educational Resource: Forensic Science*» та українсько-латвійсько-естонському «Підтримка українських судових експертів у документуванні військових злочинів, скоєних російською федерацією (*ForUkraine*)».

Розглянемо заходи міжнародної співпраці установи у 2024 році. ННЦ ICE є дійсним членом Європейської мережі судово-експертних установ (англ. *The European Network of Forensic Science Institutes, ENFSI*). 28–31.05.2024 р. у м. Мадрид (Іспанія) відбулася щорічна зустріч представників *ENFSI*, участь у якій узяли представники ННЦ ICE та більшості судово-експертних установ Європи, під час якої досягнуто домовленості в аспекті укладання міжнародних договорів і меморандумів з метою отримання технічної допомоги та підвищення ефективності взаємодії між членами організації. У травні 2024 року Київське відділення ННЦ ICE отримало два сучасні прилади для проведення експрес-аналізу ДНК *ANDE Rapid DNA 6C* і витратні матеріали для проведення молекулярно-генетичних досліджень. Співробітники фірми *ANDE* також провели курс навчання роботі на приладах *ANDE 6C*, після завершення якого співробітники ННЦ ICE отримали відповідні сертифікати. У червні 2024 року співробітники Київського відділення ННЦ ICE взяли участь у засіданні Міжнародної робочої групи з питань ДНК-ідентифікації, яке відбулося 12–13.06.2024 р. у м. Варшава (Польща) щодо сприяння обміну сучасними практиками й інноваціями між провідними експертами з ДНК-ідентифікації та процесу обліку осіб, зниклих безвісти в умовах збройного конфлікту в Україні.

Упродовж 17–21.06.2024 р. на базі ННЦ ICE тривали навчальні семінари із застосування програмного забезпечення *Skeleton-ID*, організовані на виконання тристоронньої угоди про співпрацю між іспанською науково-дослідною групою *Panacea Cooperative Research*, ННЦ ICE та провідною люксембурзькою компанією *Artec Europe*. За умовами цієї угоди й завдяки отриманню в користування на безоплатній основі строком на один рік цього програмного забезпечення, ННЦ ICE буде визнано однією із провідних установ судової експертизи в Україні, яка стане основним постачальником технологій у налаштуваннях *DVI Panacea Cooperative Research* та *Artec Europe*. Програмне забезпечення *Skeleton-ID* – це інноваційний комплекс рішень на основі штучного інтелекту для ідентифікації особи високого ступеня достовірності. Він дає змогу спеціалістам порівнювати тривимірну модель черепа людини з її прижиттєвими фотографіями, щоб дійти висновку про їхню позитивну або негативну тотожність. 09.05.2024 р., за сприяння Харківського обласного благодійного фонду «Даруй добро» і Міжнародної громадської організації *Ukraine Abi MTU*, Естонський інститут судових експертиз передав ННЦ ICE на безоплатній основі професійне обладнання для проведення ДНК-аналізу.

Загалом ННЦ ICE є однією з найстаріших спеціалізованих установ судових експертиз України, що проводить комплексні наукові

дослідження загальнодержавного значення, визнані на світовому рівні. Науковці ННЦ ІСЕ розробляють найбільшу кількість наукових тем серед інших судово-експертних установ України, що є традиційним показником потужного наукового потенціалу установи.

Результатами наукових досліджень є фундаментальні розробки в галузі судової експертології й методики експертних досліджень загальнодержавного значення, які здобули міжнародне визнання. Вагомі наукові здобутки ННЦ ІСЕ за результатами дослідницької та інноваційної діяльності, інтеграція освіти й науки, участь у реалізації міжнародних проєктів і програм, підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації (докторів філософії у галузі права), упровадження в експертну практику наукових досягнень – це далеко не повний перелік заходів з розвитку науково-технічного потенціалу установи та забезпечення його ефективного застосування з метою розв'язання найважливіших завдань експертного забезпечення правосуддя в державі та за її межами. Зрозуміло, що вектор діяльності установи, особливо в часи агресії РФ проти України, спрямовано на євроінтеграційні процеси в науковій діяльності.

Щодо підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, то у 2018 р. Міністерство освіти і науки України (далі – *МОН України*) ліцензувало ННЦ ІСЕ на провадження освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні (підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) з ліцензійним обсягом 25 осіб за спеціальністю 081 «Право» [2]. Із метою підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації за третім освітньо-кваліфікаційним рівнем вищої освіти (за судово-експертним профілем та предметними напрямками досліджень у межах спеціальності 081 «Право»: адміністративне право і процес; фінансове право, інформаційне право; кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність) того самого року Міністерство юстиції України наказом від 04.07.2018 р. № 2275/5 надало дозвіл на створення в ННЦ ІСЕ відділу аспірантури. Уперше в історії України на базі науково-дослідної установи судових експертиз розпочато підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації за профілем судово-експертної діяльності – докторів філософії у галузі права.

Із метою підготовки іноземців та осіб без громадянства (з урахуванням строку навчання) МОН України восени 2018 р. підвищив ННЦ ІСЕ ліцензійний обсяг за спеціальністю у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні до 40 осіб [3]. Окрім того, у 2023 р. ННЦ ІСЕ успішно пройшов процедуру електронного ліцензування за спеціальністю 081 «Право», здобувши право здійснювати підготовку аспірантів у ліцензійному обсязі 10 осіб на рік. Станом на сьогодні в аспірантурі навчається 31 особа, а поза аспірантурою здобувають

наукові ступені 10 науковців установи. У 2024 р. проведено 12 засідань спеціалізованих вчених рад з правом прийняття до розгляду та проведення разових захистів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Відповідно до наказу МОН України у 2024 р. в ННЦ ІСЕ утворено спеціалізовану вчену раду Д 64.896.01 із правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальностями 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» та 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» [4]. ННЦ ІСЕ здійснює підготовку докторантів за спеціальністю «081 Право». Станом на 01 жовтня 2024 р. загальна кількість докторантів – 18 здобувачів.

Зважаючи на вимоги до обсягу доповіді, ми зосередили увагу далеко не на всіх напрямках діяльності установи в аспекті інтеграції у європейський правовий і дослідницький простір, але вважаємо, що навіть наведені заходи демонструють упевнений шлях ННЦ ІСЕ до входження у світову науково-експертну спільноту.

Література:

1. Сімакова-Єфремян Е. Б., Дереча Л. М., М'ясоєдов В. В. Актуальні проблеми співробітництва з організаціями іноземних держав у сфері судово-експертної діяльності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 175–184. DOI: 10.32353/khrife.2018.19 (дата звернення: 30.09.2024).

2. Про ліцензування освітньої діяльності : наказ МОН України від 13.06.2018 р. № 1253-л. 5 с. URL: <https://nncise.org.ua/diyalnist/aspirantura-ta-doktorantura> (дата звернення: 30.09.2024).

3. Про ліцензування освітньої діяльності : наказ МОН України від 30.11.2018 р. № 2320-л. 3 с. URL: <https://nncise.org.ua/diyalnist/aspirantura-ta-doktorantura> (дата звернення: 30.09.2024).

4. Про затвердження рішень атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2024 : наказ МОН України від 24.04.2024 р. № 582. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-rishen-atestacijnoyi-kolegiiy-ministerstvavid24042024> (дата звернення: 30.09.2024).